

СПРАВКА

по

Заявление за достъп до обществена информация
с вх. № ЗДОИЖ-12/23.07.2025 г.

Във връзка с постъпило Заявление за достъп до обществена информация с вх. № ЗДОИЖ-12/23.07.2025 г., Ви предоставяме следната информация:

По т. 1 от заявлението:

Видовете са, както следва:

- Немска есетра (Атлантическа есетра) *Acipenser sturio* Linnaeus, 1758, Природозащитен статус в България: изчезнал Ех;
- Шип *Acipenser nudiventris* Lovetsky, 1828, Природозащитен статус в България: изчезнал Ех;
- Руска есетра *Acipenser gueldenstaedtii* Brandt et Ratzeburg, 1833, Природозащитен статус в България: критично застрашен CR [A1ad];
- Пъструга *Acipenser stellatus* Pallas, 1771, Природозащитен статус в България: критично застрашен CR [A1ad];
- Чига *Acipenser ruthenus* Linnaeus, 1758, Природозащитен статус в България: застрашен вид EN [A1a,b];
- Моруна *Huso huso* Linnaeus, 1758, Природозащитен статус в България: критично застрашен CR [A1ad], ЗБР- II, IV;

Природозащитният статус в България е определен в Червената книга на Република България (2015), Том II – Животни, където в съответните видови статии е разгледано състоянието на популациите и е определен природозащитният статус (глобален, регионален и национален), в т.ч. е формулиран националният такъв за страната.

Предвид, че за България статиите са писани през 2011 г. и не са обновявани, допълнителен международен природозащитен статус може да се получи и от Световния съюз за защита на природата (IUCN): <https://www.iucnredlist.org/>, в който се посочва и година на извършената оценка за европейски или глобален статус.

По т. 2 и по т. 5 от заявлението:

Немската есетра и шипа са изчезнали в България. За останалите четири вида към момента не съществуват схеми за постоянен и/или национален мониторинг, който да се възлага/координира от МОСВ.

Във връзка с изпълнение към момента на проект „Изготвяне на докладите за природозащитно състояние за периода 2019 – 2024 г. на видовете и типовете природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията“ възложен от МОСВ и изпълняван от „Дикон Груп“ ЕООД и Институт по биоразнообразие

ISO 9001:2015

София, 1000, бул. „Кн. Мария Луиза“ 22

Тел: +359(2) 940 6230; факс: +359(2) 981 11 85

и екосистемни изследвания към Българска академия на науките (ИБЕИ-БАН), обръщаме внимание на целите на и резултатите от проекта:

Целта на проекта е изготвянето на доклади с оценки на природозащитното състояние (ПС) за всички видове и природни местообитания, предмет на докладване по Директива 92/43/ЕИО за опазване на естествените местообитанията и на дивата флора и фауна, за периода 2019-2024 г.

Дейности:

- *Дейност 1. Преглед и анализ на всички налични данни за видовете и природните местообитания в България, обект на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията, за периода 2019-2024 г.*
- *Дейност 2. Изготвяне на доклади с оценки на природозащитното състояние на видовете и природните местообитания на национално и биогеографско ниво за периода 2019-2024 г., включително попълване на Части В, С, D и Е от „Формата за докладване“ по чл. 17 от Директивата за местообитанията.*
- *Дейност 3. Организиране на среща със заинтересованите страни за представяне на докладите с оценки на природозащитното състояние на видовете и природните местообитания.*
- *Дейност 4. Поемане на ангажимент от страна на изпълнителя за разяснения и отговори по изготвените доклади до ЕК.*

Резултати и продукти:

- *Анализ на наличните данни за видовете и природните местообитания за периода 2019 - 2024 г., подходящи за целите на докладването през 2025 г. по чл. 17 от Директивата за местообитанията.*
- *Доклади за всички видове и природни местообитания, предмет на докладване по Директива за местообитанията и попълнената специализирана уеб форма в платформата Reportnet 3.*
- *Доклад от проведена среща със заинтересованите страни за представяне на докладите с оценки на природозащитното състояние на видовете и природните местообитания.*
- *Препоръки и предложения относно процеса на докладване по Директивата за местообитанията, включително по checklist за България.*

Към момента резултатите от националното докладване за периода 2019-2024 г. не са налични, но същите следва да бъдат публикувани в кратък период на следната интернет страница: <https://reportnet.europa.eu/public/dataflow/1525>.

По т. 3 от заявлението:

В териториалните води и Изключителната икономическа зона на България се срещат видовете руска есетра, пъструга, чига и моруна. Същите се срещат в р. Дунав и в Черно море, като видовете мигрират от Черно море нагоре по р. Дунав за хвърляне на хайвера.

По т. 4 от заявлението:

Основни заплахи за есетровите видове (съгласно План за действие за есетрите към Бернската конвенция/ The Pan-European Action Plan for the conservation of the sturgeon (PANEUAP) могат да се считат:

1) Улов (незаконен, както и приулов), за който не съществуват официални данни в страната; законен улов не съществува в страната от десетилетия, предвид въведените забрани;

2) Миграционни пречки. Документирано е, че ефектите от миграционните пречки (напр. язовири по поречието на р. Дунав) върху популациите на есетрови риби са значителни. Въпреки това, тяхното въздействие може да засегне популациите по различен начин, в зависимост от местоположението в речната мрежа и от ефективността на мерките за смекчаване. Пречките пред миграцията нагоре по течението на р. Дунав ограничават

миграцията на рибите към историческите местообитания за хвърляне на хайвера нагоре по течението на реката и са бариера за завършване на размножителния цикъл. Ако следователно тези риби хвърлят хайвера си преди бариерата, изкуственото припокриване на местообитанията води до вътрешновидова хибридизация. Въздействието на миграционните бариери надолу по течението на р. Дунав върху младите екземпляри също е различно, като се простира от пряка смъртност по време на преминаване през турбините на електроцентралите до неблагоприятни въздействия върху миграцията във водоемите. Такива например са липса на воден поток за ориентация и за покриване на големи разстояния, недостиг на кислород във водоемите и засилено хищничество чрез променени хищнически съобщества. Въздействието на язовирите зависи от техните размери, начин на работа и функцията им, например като разделители на вода, производители на енергия или и двете. Обикновено язовирите увеличават водната повърхност на реката, позволявайки повишено поглъщане на енергия чрез радиация, което води до повишена температура в горния слой, а в същото време се наблюдава намаляване на температурата и концентрацията на кислород в по-дълбоките водни слоеве. Дъното на тези водоеми става тинесто, което пречи на хайвера да се развие и той загива.

3) Защита от наводнения и осигуряване на корабоплаването, в т.ч. променяне на местообитанията на есетрови риби, дължащи се на хидроморфологични промени, предизвикани от инфраструктурата, с цел постигане или поддържане на добри условия за корабоплаване по вътрешните водни пътища и управление на наводненията.

4) Замърсяване, в т.ч. нива на изхвърлени материали от антропогенен произход във водните басейни, използвани от есетровите риби. Разликите между веществата (типове замърсители) са доказани, но като цяло засягат най-чувствителните фази на развитието, като например: съзряване на родителските риби, размножаване, хайвер, началните стадии от развитие на ембрионите и млади ювенилни екземпляри. Пътищата на взаимодействие се различават; тежките метали и пестицидите, както и въглеродородите и органохлоридите, натрупани от родителските индивиди (главно женските), могат да причинят атрезия и органна дисфункция, докато ендокринно активните вещества влияят на половата диференциация. Някои вещества могат да бъдат включени и в хайвера, влияейки върху функционирането на ембриона или чрез натрупване в тъканите, нарушавайки определени биологични процеси. Хранителните вещества и органичното натоварване увеличават нуждата от кислород във водния басейн за разграждане, което води до неоптимални концентрации на кислород, особено за ембрионалното развитие. Освен това, хранителните вещества служат като субстрат за бактериални и гъбични нападения, като влияят неблагоприятно върху яйцето, използват го като източник на хранителни вещества и водят до масова смъртност на потомството. Този процес се засилва допълнително, ако отлагането на яйца е ограничено до малки площи с понижено качество (напр. чакъл, обрасъл с водорасли или водни растения или с недостатъчен междинен поток).

5) Изменение на климата. Предполага се, че изменението на климата е изиграло значителна роля за намаляването на популацията на *A. sturio* в Балтийския регион по време на Малкия ледников период между 16-ти и 19-ти век. Днес намаляващите валежи и повишаващите се температури могат да допринесат за промяна на условията на околната среда за миграция и размножаване на видовете есетри. Температурата е важно ограничение за разпространението на анадромните риби (т.е. риби, които мигрират за да хвърлят хайвера си, от соленоводните басейни към реките в Западна Европа). Последните изследвания показват, че температури над 25°C водят до намалена преживяемост на младите екземпляри. Поради това промените в годишните температурни тенденции, особено лятната температура на водата в комбинация с променените модели на речния отток, се считат за масивни неблагоприятни въздействия върху популациите на есетрови риби със съществен ефект както върху хвърлянето на хайвера, така и върху речното пребиваване на младите екземпляри.

6) Ефект на малката популация (Але ефект) – същата е изложена на по-висок риск от изчезване от голямата. Това е така, защото непрекъснатите промени в околната

среда изискват определен потенциал за адаптация. По-голямата популация, представляваща по-голямо генетично разнообразие, осигурява необходимия адаптивен капацитет за справяне с промените в околната среда. Освен това, колкото по-дълго трае една критична ситуация, толкова по-висок е рискът от изчезване. Ефектът на Але предсказва отрицателен темп на растеж при изключително ниски размери на популацията, дори ако всички фактори на околната среда са благоприятни за процъфтяването на популацията. Това се дължи на факта, че малкият брой индивиди ограничава шансовете за хвърляне на хайвера. Този ефект е засилен при есетровите, тъй като възрастните се размножават само на дълги интервали. Смята се, че женските се чифтосват само два или три пъти на десетилетие, като по този начин допълнително ограничават срещите на зрели риби, когато размерът на популацията е нисък.

По т. 6 от заявлението:

Министерство на околната среда и водите съвместно с Министерство на земеделието и горите издава последователни 5-годишни забрани за риболов на видовете руска есетра, пъструга, чига и моруна, като не се разрешава никакъв риболов, приуловени екземпляри следва да се връщат незабавно във водата, независимо от състоянието, в което се намират. Също така не се предоставят изключения и за научен риболов със задържане на екземплярите. Последната подобна забрана е утвърдена чрез съвместна заповед, издадена от Министъра на околната среда и водите и Министъра на земеделието, храните и горите със съответни номера РД-1066/29.12.2020 и РД-09-1029/16.12.2020. Забраната влезе в сила на 01.01.2021 г. Инициативата за последващата забрана за риболов на видовете руска есетра, пъструга, чига и моруна вече е стартирала към момента, като ще влезе в сила от 01.01.2026 г., считаме, че същата може да бъде и безсрочна, чиято продължителност може да бъде обвързана с постигането на устойчив благоприятен природозащитен статус на есетровите видове във всички държави, споделящи есетровите популации, съгласно изработените оценки за целите на докладването по чл. 17 на Директивата за хабитатите (92/43/ЕИО).

Аналогични забрани се издават и от страна на Република Румъния.